

ISTORIA SPECIALITĂȚII DE MEDICINĂ GENERALĂ ȘI MEDICINA FAMILIEI PRIN EFIGIA FAPTELOR

History of general and family medicine in effigy of facts

Dr. Grigore Bușoi

Motto:

Istoria e o oportunitate în care ziua și noaptea, ca fețe ale lui *to be or not to be*, vremuiesc. Menirea istoriei: să-ți aduci aminte de cele trecute, să sesizezi mobilul actelor derulate întru învățătură.

„O certitudine oferită de istorie poate fi găsită în faptul de a putea să mori cu dreptatea de partea ta.“

C.D. Zeletin, *Zdrențe în paradis*

Sunt un mărturisitor al istoriei specialității de medicină generală/medicina familiei (MG/MF), cu trei etape distincte: 1. În drumul său spre afirmare, prin strângerea afluenților în matca disciplinei; 2. Primirea botuzului de specialitate prin decretul semnat de ministrul sănătății; 3. Dezvoltarea specialității prin afirmarea profesională în domenii subsecvente:

a. Asistența populației (intrarea în sistem, asigurarea continuității, sinteza diagnostică și terapeutică, promovarea sănătății, prevenția, depistarea precoce).

b. Învățământ propriu în specialitate (prin catedre universitare) și educație medicală continuă.

c. Cercetare științifică și difuzarea ei (organizarea de studii și manifestări științifice în regie proprie, precum și înființarea unor organe de presă).

Prin cunoașterea trecutului, nu numai că ne apreciem înaintașii, ci primim și substanța prin care asimilăm valorile trecutului (deferenta, încrederea în forțele proprii, tenacitatea), pentru o mai viguroasă construcție a prezentului și a viitorului.

Trebuie să ne cunoaștem diamantele, fărtați totali ascunși în eternitate, care au dat strălucire medicinei generale în anii de început, Dr. Eugen M. Șerbănescu și Dr. Bruno Lazare, la care s-au adăugat Dr. Mircea Pretorian, Dr. Romulus Dandescu, Dr. Mihai Bălan.

La loc de aleasă cinstire se află sfinții părinți ai medicinei generale: Acad. Dr. Marin Voiculescu, Prof. Dr. Victor Ciobanu, Prof. Dr. Dan Enăchescu.

Se cuvine să aducem un omagiu prietenilor medicinei generale plecați dintre noi, dintre care amintim pe Prof. Dr. Victor Săhleanu, Conf. Dr. Marian Moangă, Conf. Dr. Farkas Emeric, Conf. Dr. Constantin Gorgos, Dr. Olimpia Bicleanu, Dr. Corneliu Borundel, Dr. Constantin Bocârnea, Dr. Aurel Gheorghiu, Dr. Ioan Teleianu, Dr. Dan Ionescu.

Pentru a avea o înțelegere și o tratare în evoluție a teoriei și practicii medicinei generale trebuie să pătrundem acel *Werdegang* (dezvoltarea interioară) al istoricilor germani care a revenit Secției de Medicină Generală, filiala București, pupilă a Societății de Medicină Generală ca *pace-maker* al dezvoltării și împlinirii specialității noastre.

În iarna anului 1979, la inițiativa Dr. Olimpia Bicleanu, medic inspector la Direcția Sanitară a Municipiului București, s-a constituit un organism ad-hoc de profesioniști, ca grup de expertiză și acțiune, compus din Dr. Grigore Bușoi, Dr. Pantelimon Bărbulescu, Dr. Mircea Pretorian, Dr. Romulus Dandescu, Dr. Ivar Mauch, care pe parcurs s-a sudat, membrii lui devenind adevărați frați de cruce.

Date interesante în acest sens se găsesc în articolul Dr. Pantelimon Bărbulescu, intitulat „Filiala medicină generală București în anii '80, de sine stătătoare“, o retrospectivă după 20 de ani, din Revista Medicală Română (RMR), numărul 3-4 din anul 1999. Cităm:

„Cum președintele filialei de MG nu era un medic generalist, interesele noastre nu au fost susținute corespunzător; de aceea la alegerile din 1982 a fost ales Dr. Grigore Bușoi ca președinte, vicepreședinți devenind Dr. Mircea Pretorian și Dr. Romulus Dandescu, iar ca secretari Dr. Pantelimon Bărbulescu și Dr. Ivar Mauch. Cu acest prilej s-a conturat și s-a lansat programul de perspectivă al activității filialei. Scopul final era obținerea specialității.

S-a impus necesitatea de a ne face cunoscuți pe plan profesional și s-a hotărât organizarea unor *ședințe de comunicări lunare* și a unor *consfătuiri anuale*. Ședințele de comunicări se țineau în a treia joi din fiecare lună în amfiteatrul Spitalului Colțea. Aceste ședințe erau susținute numai de medici generaliști, lucru neobișnuit până atunci. S-au planificat seria consfătuirilor științifice anuale sub titulatura «Problematica Medicinii Familiei» (să fi fost un presentiment?!).

În lumea medicală, gradul de interes pentru consfătuirea de MG a crescut; astfel, o serie de personalități medicale au participat cu lucrări. Dintre aceștia îi amintesc pe Prof. Dr. Dan Enăchescu, Prof. Dr. Gr. Popescu, Prof. Dr. C. Gh. Marinescu, din Iași, Prof. Dr. B. Segal din Galați, Dr. Constantin Bogdan, biolog Mircea Alexan. Colegii din provincie participau cu regularitate, având comunicări interesante. S-au impus Dr. Ibolya și Dr. E. Manto din Baia Sprie, Dr. I. Urlea din Sibiu, Dr. Bruno Lazare din Bacău, Dr. Eugen Popa din Buzău ș.a.

Se lărgeste cercul membrilor activi ai filialei. Dintre noii membri se remarcă: Dr. Doina Mauch, Dr. Rodica Florescu, Dr. Contanța Iacob, Dr. Antoaneta Mustăța și Dr. Mircea Iorga (acesta a preluat la începutul anilor '90 conducerea filialei București de MG).

S-a creat sigla medicinei generale. La realizarea ei au contribuit Dr. P. Bărbulescu, Dr. Grigore Bușoi și Dr. Mircea Pretorian, iar varianta finală a fost redesenată și completată de Dr. Cristina Bușoi.

S-a luat legătura cu societățile internaționale de MG: SIMG și WONCA, organisme cu care Dr. Gr. Bușoi purta corespondență, el fiind membru al SIMG.“

În cadrul istoriei MG/MF să punem în ecuație mișcarea ideii MG ca specialitate din spațiul-timp '70-'90.

NERVURI ALE PLATFORMEI ACȚIONALE

a. La început, a fost pentru mine neacceptarea ideii că medicina generală este o formă de practică medicală de categorie inferioară.

b. Elementul hotărâtor care m-a racordat la o asistență medicală performantă, via medicină generală, a fost participarea mea la cursurile postuniversitare care se desfășurau la Policlinica universitară Vitan, sub conducerea Prof. Dr. Victor Ciobanu și apoi a continuatorilor acestuia, Prof. Dr. Șt. Șuțeanu și Conf. Dr. Marian Moangă. Acolo și atunci am înțeles că se poate face o asistență medicală de calitate, învățământ și cercetare științifică la parametri ridicați în condiții de ambulatoriu.

c. Lumea medicală era împărțită între specialiști și generaliști. Specialiștii aveau un domeniu precis de activitate, beneficiau de o pregătire postuniversitară în profil, organizau manifestări științifice în regim propriu, puteau accede la funcții de conducere și aveau o salarizare superioară.

d. Mi-am dat seama că singura reabilitare a medicinei generale în fața ochilor noștri și a celorlalți era obținerea statutului de specialitate. Și am început să acționez în acest sens.

e. Pledoaria mea publică pentru o medicină generală de calitate, inclusiv pentru creșterea rolului ei în asistență medicală, mi-a creat antigenitate în fața multor specialiști (chiar se spunea „marota Dr. Bușoi“), așa încât a trebuit să schimb registrul și repertoriul acțional pentru a avea câștig de cauză.

MODALITĂȚI CONCRETE DE ACȚIUNE

1. Persoana mea a trecut în planul secund, iar ieșirile mele în arenă erau rare, cu punctări în plan axiologic: abordări teoretice într-un limbaj elevat sau observații științifice (noi puncte de vedere). Eu mi-am asumat, tacit, un rol de coordonator, dar mai ales acela de împingător al ideilor, acțiunilor și oamenilor.

2. Au fost trecute în revistă forțele aflate față în față. I-am cultivat pe susținători, dar nu m-am îndepărtat nici de opozanți, ambele forțe sociale fiind informate pe diverse căi cu acțiunile și reușitele medicinei generale.

3. Grija cea mare a fost lărgirea bazei de susținere, prin depistarea și antrenarea colegilor, tovarăși de idei. Lista publicată de Dr. P. Bărbulescu se întrecește cu trei medici care s-au detașat prin valoarea lor: Dr. Mihail Mihailide, un vajnic ziarist, Dr. Adrian Restian, autor de cărți, Dr. Alexandru Gheorghiu, adus lângă noi din postura de cercetător, odată cu desființarea Institutului pedagogic.

4. Organizarea Comisiei de medicină generală de pe lângă Direcția Sanitară a Municipiului București (președinte Prof. Dr. Șt. Șuțeanu, secretar Dr. Gr. Bușoi)

5. În plan profesional, am rezistat tentației de ieșire din rândul medicinei generale la propunerile

atrăgătoare emise de diverse personalități (Prof. Dr. Th. Ilea, Conf. Dr. Victor Coroi, Dr. George Iacob, Prof. Dr. Servent Seropian etc.), pentru a ocupa funcții organizatorice, respectiv de a deveni alergolog. Am considera că cel mai bine pot acționa pentru împlinirea medicinei generale din interiorul ei.

6. M-am preocupat de întărirea organizatorică, punând un accent special pe activitatea la nivelul filialelor județene ale Societății. Privind în ansamblu, rezultate foarte bune au avut filialele Alba, Arad, Argeș, București, Buzău, Botoșani, Cluj, Iași, Olt, Timișoara, Suceava, Vâlcea.

PUNCTE DE REPER SEMNIFICATIVE PE DRUMUL CÂȘTIGĂRII ȘI CONSOLIDĂRII STATUTULUI DE SPECIALITATE PENTRU MEDICINA GENERALĂ

1. Bicleanu Olimpia, Bușoi Gr., Șerbănescu E. Pregătirea și perfecționarea medicului de medicină generală, *Viața Medicală*, 1977, 2

2. Bușoi Gr., Șerbănescu E. – Medicina generală în România. A III-a Conferință Națională de Istoria Medicinei, București, 28-29 iunie 1979.

3. Bușoi Gr., Bărbulescu P., Dandescu R., Mauch I., Pretorian M. „Prezent și perspectivă în medicina generală”, Consfătuirea de Medicină Generală cu tema „Medicul de medicină generală și asistența medicală integrată”, Râmnicul Vâlcea, 25 mai 1979.

4. Bușoi Gr., Bărbulescu P., Dandescu R. – Delimitarea și conținutul medicinei generale, *Viața Medicală*, 1980, 9.

5. Bușoi Gr., Popescu L. – Medicul de medicină generală și diabetul zaharat, Primul Congres Național de Nutriție și Boli Metabolice, București, 18-20 septembrie 1980.

6. Bușoi Gr. – Medicina generală ca sinteză în gândirea medicală. Lucrarea a fost prezentată la Academia de Științe Medicale, Cercul de medicină teoretică (președinte Acad. Șt. Milcu, secretar Dr. Geo Săvulescu, 9 decembrie 1980).

7. Bușoi Gr., Opreș Jana. – Considerații asupra conținutului activității medicului de medicină generală (studiu întreprins la Dispensarul Apusului), Prima sesiune științifică a Spitalului Clinic al Municipiului București, 19-20 decembrie 1980.

8. Ședința Comisiei de Medicină Generală de pe lângă C.O.M. al D.S.M.B. din 25 martie 1981. Ziua de 25 martie (Buna Vestire) a fost aleasă de mine ca o zi fastă pentru medicina generală. Această anticipație s-a adeverit. Ordinea de zi a fost: Conferința „Prioritatea medicinei generale în epoca modernă”, susținută de Prof. Dr. Dan Enăchescu; referatul

„Medicina generală ca specialitate, o necesitate obiectivă”, susținut de Dr. Grigore Bușoi. La discuții au luat parte reprezentanți ai Ministerului Sănătății, ai D.S.M.B. și ai ziarului „Muncitorul Sanitar”.

9. Mândru Maria, Badea P., Bușoi Gr. – Concepția sindicatelor sanitare privind locul și rolul medicului de medicină generală în optimizarea asistenței medicale, Consfătuirea „Eficiență și eficacitate în activitatea unităților sanitare”, Cluj-Napoca, 4 septembrie 1981.

10. Manifestarea festivă organizată cu ocazia inaugurării sediului Societății de medicină generală, Dispensarul Diham, 15 decembrie 1981. Placa ce marchează evenimentul a fost dezvelită de Prof. Dr. Marin Voiculescu, primul președinte al Societății de Medicină Generală, din 1960. Profesorul, în alocuțiunea sa, a spus că medicina generală este „alfa și omega” asistenței medicale. Cu acest prilej, s-a deschis o „Carte de Aur” a Societății, în care au semnat personalitățile prezente: Prof. Dr. Marin Voiculescu, Prof. Dr. Victor Ciobanu, Prof. Dr. Vlad Voiculescu, Conf. Dr. Marian Moangă, Dr. Dorin Sarafoleanu.

11. Revista *Viața Medicală*, în nr. 8/1982, prezintă două articole: Enăchescu D., Marcu M. Epidemiologia bolilor cronice și principalele tipuri de investigare populațională (material comandat de mine) și Bușoi Gr. Medicina generală ca specialitate, o necesitate obiectivă în România (această concommitență nu a fost întâmplătoare; făcând parte din colegiul de redacție al revistei, am avut în vedere obiective concrete).

12. Bușoi Gr. – Medicina familiei, o disciplină cu adânci implicații medico-sociale, *Viața medicală*, 8/1983 (primul articol scris despre medicina familiei în țara noastră, intuindu-se importanța ei în „economia” sănătății).

13. Bușoi Gr., Lazare B., Iorga M. – *Oastea cea mare a sănătății poporului*, Apărarea sănătății de ieri și de azi, Ed. Medicală, București, 1984

14. Bușoi Gr., Restian A., Moldovan V. – Diagnosticul gradelor și formelor de sănătate, *Viața medicală*, 1984, 9.

15. Bușoi Gr., Gheorghiu Al., Pretorian M. *Problemele asistenței primare*, material introductiv la întâlnirea de lucru organizată de Ministerul Sănătății, dezbateri conduse de Dr. Aurel Ghiorghiu, Director general în M.S., 10 mai 1985.

16. La a IV-a Consfătuire de medicină generală (Medicina familiei, Medicina colectivităților, Medicina preventivă) de la dispensarul Diham din 15 noiembrie 1985, Dr. A. Restian prezintă coreferatul „De ce este necesară deschiderea medicinei către

familie“, iar Dr. Al. Gheorghiu „Medicina generală și asistența primară“.

17. Bușoi Gr. – Probleme ale cercetării științifice în medicina generală, *Viața medicală*, 10/1985.

18. Bușoi Gr. „Medicina generală – noi coordonate“, în ziarul *Muncitorul Sanitar* din 3 iunie 1986.

19. În 1986 are loc reorganizarea Societății de Medicină Generală, sub un nou statut, când destinele medicinei generale sunt preluate de medicii generaliști. În acest context, Dr. Adrian Restian este propus ca președinte, iar Dr. Grigore Bușoi preia funcția de secretar general.

20. Lazare B., Bușoi Gr. – Învățământul medical universitar și perfecționarea postuniversitară, probleme prioritare ale medicinei contemporane, *Viața medicală*, 4/1986.

21. Primul Congres Național de Medicină Generală (cu participare internațională), București 5-7 noiembrie 1987. Congresul organizat sub patronajul ministrului sănătății, Prof. Dr. V. Ciobanu, a fost apreciat ca unul din cele mai strălucite evenimente de după anii '80.

22. Bușoi Gr. – „O prioritate a priorităților“, *Contemporanul* nr. 8, 19 februarie 1988.

23. Bușoi Gr. – *Hepatofibroza latentă, afecțiune specifică vârstnicului*, Congresul Național de Gerontologie și Geriatrie, București 9-11 iunie 1988.

24. Bușoi Gr. – „Medicina generală și psihiatria“, Sesiune științifică jubiliară, 150 de ani de psihiatrie românească, 9-10 decembrie 1988.

25. Consfătuirea Națională de Medicină Generală, Târgu-Mureș, 5-6 octombrie 1989.

26. În 1990 apare cartea „Medicina generală“, sub redacția Acad. Marin Voiculescu, în care Dr. Gr. Bușoi prezintă „Bazele teoretice și practice ale medicinei generale“ și trei capitole de patologie (Cianoza, Durerea toracică, Disfagia).

27. La 9 februarie 1990, un număr de 8 medici: Dr. P. Bărbulescu, Dr. Eliza Blaier, Dr. Gr. Bușoi, Dr. R. Dandescu, Dr. Al. Gheorghiu, Dr. Constanța Iacob, Dr. M. Iorga., Dr. Doina Mauch, Dr. I. Mauch, Dr. M. Pretorian se prezintă pentru o audiență colectivă la Ministerul Sănătății. Ministrul sănătății, Prof. Dr. Dan Enăchescu, consimte să stea de vorbă cu un reprezentant al grupului și îl invită în acest sens în cabinet pe Dr. Gr. Bușoi. Acesta prezintă un pachet de 7 doleanțe înscrise în declarația „Probleme actuale ale medicinei generale cu repercusiuni directe asupra adecvării și calității asistenței medicale.“ Iată care erau cele 7 probleme-cerințe:

- a. Emiterea ordinului de confirmare a medicinei generale ca specialitate.
- b. Asimilarea actualilor medici principali și primari de medicină generală ca specialiști, iar

absolvenții Facultății de medicină să poarte titlul de medici.

- c. Intrarea în specialitate prin concurs de secundariat.
- d. Înființarea unor catedre de medicină generală la facultățile de medicină.
- e. Stabilirea de obligații și drepturi egale cu ceilalți specialiști.
- f. Reprezentarea specialității de medicină generală la toate eșaloanele organizatorice (spital, direcții sanitare, Ministerul Sănătății).
- g. Acordarea dreptului de practică privată a specialiștilor în medicina generală, cu avizul obligatoriu al Societății de Medicină Generală (în condițiile acceptării liberei practici în țara noastră).

Domnul ministru Prof. Dr. Dan Enăchescu, consimte să dea curs la 6 din cele 7 solicitări.

Problema înființării catedrelor de medicină generală era de resortul Ministerului învățământului.

28. Prin Ordinul 539/30 mai 1990, semnat de Prof. Dr. Dan Enăchescu, ministrul sănătății, Medicina generală primește titlul de specialitate, iar prin Ordinul 697/21 iunie 1990 sunt stipulate condițiile formării în specialitate, adică prin secundariat.

29. Întrucât transpunerea în practică a acestor ordine întârzia, pe data de 3 septembrie 1990 se înaintează către ministrul sănătății, Prof. Dr. Bogdan Marinescu, o scrisoare prin care se solicita rezolvarea a șase chestiuni punctuale.

30. În 1992 apare *Revista Medicală Română*, ca tribună a afirmării specialității de medicină generală (redactor-șef – Dr. Grigore Bușoi).

31. În 1992 la Timișoara ia ființă Colegiul medicilor instructori de medicina familiei din România, avându-l ca președinte pe Dr. Afilon Jompan.

32. În 1992, la demersul Dr. Grigore Bușoi pe lângă Organizația „Medicii fără frontieră“ este adus în România Prof. Dr. C. J. van Es, o personalitate a medicinei de familie din Olanda.

33. La 15-17 octombrie 1992, la Costinești are loc Al II-lea Congres Național de Medicină Generală.

34. La 6-8 octombrie 1994 are loc Consfătuirea Națională de Medicina Familiei de la Sibiu.

35. În septembrie 1994 ia ființă la Timișoara revista „Medicina familiei“, având ca redactor-șef pe Dr. Afilon Jompan.

36. În octombrie 1994 apare Prima catedră de medicină generală la Universitatea „Ovidius“ din Constanța, ea fiind condusă de Dr. Eugeniu Ilicea din postura de șef de lucrări.

37. La 13 aprilie 1995 ia ființă la Dispensarul Apusului „Primul Centru de formare în medicina familiei din România“, cu sprijin olandez.

38. Bușoi Gr. – Bolile psihosomatice și medicina generală, *RMR*, 1997, 1.

39. La Iași, între 1 și 4 octombrie 1997, are loc Al III-lea Congres Național de Medicină Generală, cu o largă participare internațională, printre invitați fiind și președintele WONCA Europa, Prof. Dr. Frede Olesen.

40. Bușoi Gr. Indicatorii stării de sănătate ai familiei, *RMR*, 1998, 2-3

41. Bușoi Gr., Bătăiosul Monica. – Medicul de familie și medicina preventivă, *RMR*, 1999, 1.

42. La Consfătuirea de Medicină familie din iulie 1999, de la Căciulata – Vâlcea, Dr. Marinela Olăroiu propune ca ziua de 4 iulie să fie declarată ca de *Zi națională a specialității MG/MF*.

43. Bușoi Gr. – Din adânc spre cele înalte. Eseurile unui ostenitor într-ale mediciniei, Ed. Amaltea, București, 2007.

CÂTEVA DOCUMENTE PRELEVATE DIN ISTORIA MG/MF

Sunt prezentate șase înscrisuri dintre care patru olografe, ce vizează implicări la vârf sub crugul istoriei MG/MF.

1. Dr. Pantelimon Bărbulescu: „Dacă parcugem cu ochii minții momentele de pe care am încercat să scutur colbul anilor, apare imaginea unui drum spinos, dar incitant care a cerut nu numai eforturi, timp și renunțări, dar și riscuri. Deși sentimentul neîmplinirii și dorința emancipării exista la mulți dintre noi, promotorul și organizatorul acțiunilor de împlinire a acestei năzuințe a fost confratele nostru, Dr. Grigore Bușoi, pe care îl văd astăzi –privind retrospectiv – ca pe un strateg și tactician al marii armate în halate albe din prima linie – cea a medicilor generaliști“ (1).

2. Prof. Dr. Ion Hurjui – D-lui Dr. Grigore Bușoi, omul care a învins inerțiile pentru afirmarea mediciniei de familie și a mediciniei în genere, alegere sfântă încă din tinerețe (11).

3. Dr. Ilicea Eugeniu, Dr. Elvira Ilicea: „Cu multă plăcere și prietenie D-lui Dr. Grig. Bușoi, deschizător de drum în Medicina Generală din România și un adevărat profesor de medicina familiei“, din partea autorilor. Constanța, 1998 (12)

4. Dr. J. C. van Es. „To Dr. Bușoi, with great appreciation for our continuing cooperation“ (10)

5. Prof. Dr. A. Restian: „Șansa noastră a fost că Prof. Victor Ciobanu și Prof. Dan Enăchescu, în calitate de miniștri, au înțeles că nu se poate vorbi de o asistență medicală de calitate fără promovarea MG/MF. În această conjunctură, Dr. Grigore Bușoi i-a propus profesorului Victor Ciobanu, care era

Ministrul Sănătății, să promoveze un medic generalist în Ministerul Sănătății. Astfel, la propunerea Dr. Bușoi, eu am fost transferat în 1985 ca inspector general în Direcția Asistenței Medicale din Ministerul Sănătății“.

„Lupta pentru promovarea MG/MF s-a desfășurat mai ales la nivelul Societății de Medicină Generală (...). De aceea Dr. Grigore Bușoi, care avea o tenacitate deosebită, a propus alegerea mea ca președinte al Societății Naționale de Medicină Generală.“

„Trebuie specificat faptul că Dr. Grigore Bușoi a avut un rol deosebit în promovarea specialității de MG/MF din România (...). Dar la un moment dat s-a retras din fruntea celor care promovau MG/MF (...). Ce nu i-au plăcut au fost discuțiile sterile și luptele interne complet neproductive (...) Generația tânără crede că Societatea a picat din cer.“ (19)

6. Prof. Dr. Marin Voiculescu. „Colegului și prietenului Dr. Grigore Bușoi, realizator de seamă al acestei cărți și apărător și definator al mediciniei generale, în amintirea muncii noastre comune.“ 19 martie 1991 (20).

OMAGIEREA PERSONALITĂȚILOR ÎN VIAȚĂ ȘI ÎN POSTERITATE IMPLICATE SAU ALIATE ÎN DEZVOLTAREA SPECIALITĂȚII DE MG/MF

Cu precădere în *RMR* de-a lungul timpului, în editoriale, interviuri, cât și în cadrul rubricii *În memoriam*, am ținut să prezentăm activitatea și opera mai multor personalități medicale prestigioase ce și-au legat destinul de promovarea științei și culturii în țara noastră, implicit de recunoașterea rolului capital al MG/MF în viața comunității.

• În cartea mea *Din adânc spre cele înalte* (1997), în partea a III-a – Repere în munți –, un elogiu adus vârfurilor, serialul este început cu medalionul „Acad. Prof. Dr. Marin Gh. Voiculescu“, continuat de „Prof. Dr. Victor Ciobanu, un deschizător de drumuri“, „Prof. Dr. Victor Săhleanu și formula sa de lucru: complementaritate și tot“, „Conf. Dr. Farcas Emeric Ioan, un eboșar al mediciniei românești“, „Cu gândul la doctorul Al. Gheorghiu“, urmând apoi în succesiune „Dialog cu G. Brătescu: trecutul, o legătură prin dezlegare“, „Academician C. Bălăceanu-Stolnici la 80 ani“, „Dialog cu un vârf al culturii românești, Prof. Univ. Dr. C.D. Zeletin“, „Dr. Constantin Bogdan la vârsta biblică“, „Copacul dorințelor: o încercare de autolămurire confidențială a Conf. Dr. G.G. Constandache“, cel care ne-a propus deschiderea în *RMR* a secțiunii: „Medicină și filosofie“.

• În RMR, nr. 4/2005 sunt prezentați cei 7 magnifici, autori de materiale științifice și valoroși susținători ai revistei. Celor 7 magnifici – Dr. Nicolae Stănicel, Prof. Dr. C. Rusnac, Dr. Ioan Oprescu, Prof. Dr. C. Bogdan, Prof. Dr. C.D. Zeletin, Prof. Dr. Traian Ataman, Conf. Dr. G.G. Constandache – li s-au acordat *Diplome de excelență*.

• În RMR nr. 1/2000 apare un interviu cu Prof. Dr. Nicolae Angelescu, un reputat chirurg și un avizat susținător al medicinei generale. Este de reamintit faptul că, în perioada cât a funcționat ca director al DSMB, a propus reînființarea Comisiei de medicină generală, pe care a consultat-o periodic în toate problemele curente ale vieții medicale. Este de subliniat faptul că Domnia-Sa a susținut ideea că, odată cu intrarea în secolul XXI, ar trebui să ne îndreptăm spre o perioadă a generozității și împlinirilor.

• În RMR, nr. 3/2008, Prof. Dr. Elvira Chirilă, o aleasă fiică a literelor românești, floarea-stupului MG/MF, prezintă personalitatea Prof. Dr. C.J. van Es (1921-2008), un adevărat prieten al României, din care cităm: „Prof. Jan van Es a sosit în România printr-o împrejurare fericită pe care o datorăm atât domnului Dr. Grigore Bușoi (...), cât și Ministerului Sănătății din Olanda“. În anul 1992 a început derularea unor proiecte comune de training româno-olandeze.

La începutul anului 1998 a demarat proiectul MATRA pentru instruirea de medici formatori în trei domenii importante: managementul practicii, metode de predare și cercetare clinică.

Proiectul următor, Qualymed, început în anul 2002, a vizat elaborarea ghidurilor de practică bazate pe dovezi.

Profesorul, cel care a înființat primul Institut de Medicina Familiei din lume a fost președinte onorific al *Centrului Național de Studii pentru Medicina Familiei* din România, edificat cu sprijinul său în anul 2001.

• În RMR nr. 1/1993 se anunță cu durere trecerea în neființă a neprețuitului nostru coleg și prieten, Dr. Mircea Pretorian (20 august 1924 – 7 ianuarie 1993).

• În RMR nr. 3-4/1923 apare necrologul semnat de Dr. Constantin Fundăneanu care anunța plecarea dintre noi a prietenului total al medicinei generale, Conf. Dr. Marian Moangă. În 1965 acesta își începe cariera universitară în cadrul Catedrei de policlinică medicală de la Vitan.

• Dr. Sever Cristian Oană notează sub un titlu inspirat, *Fundamentele lui Fundăneanu*, în RMR 1/1997 plecarea dintre noi, mult prea devreme, a colegului Dr. Constantin Fundăneanu (1945-1997).

• În RMR nr. 2/ 2003 se anunță încetarea din viață a Dr. Constantin Bocârnea (1926-2003), medic infecționist, cu preocupări multiple, mare iubitor de literatură și de muzică. Cu o bogată activitate în domeniul publicațiilor medicale, a sprijinit din interior, în calitate de secretar de redacție, revista *Viața Medicală* și apoi *Revista Medicală Română*.

• Opera Dr. Ioan Oprescu (1932-2008), o personalitate de marcă a antropologiei românești, colaborator apropiat al Prof. Dr. Victor Săhleanu, o inimă caldă ce bătea pentru proiecte mărețe, a fost prezentat în RMR nr. 2/2008 de Prof. Dr. Dan Riga și Prof. Dr. Sorin Riga. Dr. I. Oprescu este creatorul Antropologiei Cultural Lingvistice, concept deosebit de util, apropiat de ființa MG/MF.

De asemenea, este de subliniat preocuparea Dr. I. Oprescu pentru studiul expresiei umane în cursul vieții de la naștere până la extincție, perioadă pe care noi o definim sub termenul de *învârstnicire*.

NOTAȚII FINALE

1. De la început simt nevoia să mă explic. Bogatul material factic adunat cuprinde și alte teme pregătite – Apariția medicinei generale în România, Organizarea Societății de Medicină Generală, Formarea profesională, Manifestări științifice, Surse de informare (cărți și reviste), Miniștrii sănătății și medicina generală, Relații externe – care nu au putut fi incluse în lucrare din motive evidente, încadrarea în timp și spațiu.

2. Pentru noi, istoria este o stare alotropică și reologică a verbului a fi – viață *versus* moarte – în care, paradoxal partea câștigătoare este în pierdere: stinge lumina și se circumscrie neantului.

3. Istoria, ca proces de dezvoltare a fenomenelor în natură și în societate, mi-a indus perspectiva devenirii, ba, mai mult, m-a făcut să intuiesc imaginea întregului.

4. În lucrare, am vrut să relev multiplele rele folosite, puse în sarcină, care au permis acumularea unei mase critice ce au permis ecloziunea specialității, dar mai ales aș fi dorit să arăt că, plecând de la baza sistemului, grație contribuției exemplare a înaintașilor, să punctăm impactul asupra sănătății semenilor pe care asistența medicală primară îl imprimă.

5. Din perspectivă istorică, omul împlinit este un zar câștigător, un C3: un cuvântător, un cultivator, un cântător.

6. Din păcate, istoria e și un mega OP (ocean de pierderi): iubiri, amintiri, mărturisiri, înălțări, dovezi.

7. Cu fiecare moarte a unui om dispăre o lume și devenim mai săraci informațional.

8. Cunoscând personalitățile care au acționat în MG/MF și în special președinții Societății de Medicină Generală (Prof. Dr. Marin Voiculescu, Prof. Dr. Aurel Păunescu-Podeanu, Prof. Dr. Gheorghe Panaitescu, Dr. Adrian Restian, Dr. Grigore Bușoi, Dr. Marinela Olăroiu, Dr. Sever Cristian Oană, Dr. George Haber, Dr. Rodica Tănăsescu) apreciez că patrimoniul specialității reprezintă în esență un act de însuflețire, de vrednicie și de forță.

9. Ca iubitor de istorie națională aș fi vrut să fiu plămada lui Decebal, plăieș al lui Ștefan cel Mare, pandur de-al lui Tudor Vladimirescu, moș de-al lui Avram Iancu, camarad întru gând al lui Mircea Vulcănescu, frate în rost al lui Grigore Vieru și combatant al armiei patronată de Mihai Eminescu.

10. Ca promotor al specialității de MG/MF și naș al *medicinii verticalității* (medicina omului sănătos, activ, educat, părtaș și demn) aș vrea, vorba cântecului popular, să fiu inclus în „oastea cea mare a medicinei”, precum un oștean „frunte lată”.

11. Privind în tăria vremii, văd brandul specialității noastre, o răspunte în cruce: *o punte de oțel în arc de cerc peste cursul apei vieții*. El semnifică:

trecerea, devenirea, cunoașterea secvențelor în de-urarea lor boltită, mâna întinsă, speranța întru dincolo.

12. Domnitorul martir Constantin Brâncoveanu ne vorbește peste veacuri: „Stați tari, nu luați seama la moarte!”.

13. Medicina generală/Medicina familiei este un punct de sprijin care susține sănătatea lumii.

14. Ca fiu al pământului strămoșesc, eu încerc să fiu: Un ROMÂN-ESCU (în care E = educație, S = suflet, C = creație, U = unire; aceste repere devin pilonii românismului)

15. Scenariu istoric pe care îl propun a fost conceput pe cât a fost posibil pe baza documentelor aflate la dispoziție. Desigur, fiecare coleg are o istorie a sa. De aceea, în viitoarea carte *Istoria MG/MF de la începuturi până în prezent*, pe care ne-am propus să o scriem, ea va fi o săgeată vectorială pe baza înscrisurilor oferite de toți cei care au ceva de spus, în special președinții Societății, șefii filialelor județene și conducătorii catedrelor de medicina familiei. În *addenda* vor fi trecute toate lucrările prezentate.

BIBLIOGRAFIE

1. **Bărbulescu P.** Filiala Medicină Generală București în anii '80 – de sine stătătoare, *RMR* 1999, nr. 3-4.
2. **Bușoi Gr.** Istoria medicinei ca mers înainte, *RMR* 2001, nr. 3-4.
3. **Bușoi Gr.** Din adânc spre cele înalte, Ed. Amaltea, București, 2007
4. **Bușoi Gr.** Medicina românească, încotro? *RMR* 2010, nr.2.
5. **Bușoi Gr.** Spre o nouă emblemă a medicinei, *RMR* 2010, nr.3.
6. **Bușoi Gr.** Cultura pentadică a istoriei, *RMR* 2011, nr.1.
7. **Bușoi Gr.** Respiruri în amonte: crâmpie din istoria a douăzeci de ani de acțiuni îngemănate în slujba medicinei, *RMR* 2012, nr.3.
8. **Bușoi Gr.** Specialitatea de medicină generală/medicina familiei sub abordare pentadică, *RMR* 2012, nr.4.
9. **Chirilă Elvira.** Prof. Dr. C.J. van Es, un prieten al României, *RMR* 2008, nr. 3.
10. **van Es. J.C.** Medicul de familie și pacientul său, Ed. Libra, București 1997.
11. **Hurju I.** Medicul familiei – terapie cognitivă (ediția a III-a), Ed. Alfa, Iași, 2009.
12. **Ilicea E., Ilicea Elvira.** Medicina generală – medicina familiei, Constanța 1998.
13. **Jompan A.** Medicina familiei (ed. a VI-a revăzută și adăugită), Ed. Eurostampa, Timișoara, 2010.
14. **Matei D.** (sub coord.). Esențialul în medicina de familie, Ed. Medicală Amaltea, 2007.
15. **Mincă Dana Galieta.** Rămas bun, Domnule Profesor! (Prof. Dr. Dan Enăchescu), *RMR* 2009, nr. 1.
16. **Mihailide M.** Medicii și seducția puterii. Miniștrii sănătății (1945-1989), Ed. Viața Medicală Românească, București 2014.
17. **Nicolau S.** Avatarurile unei vieți, Polirom, București 2011.
18. **Restian A.** Bazele medicinei de familie, Ed. Medicală, București 2003.
19. **Restian A.** Istoria romanțată a medicinei de familie din România (articol în curs de tipărire).
20. **Voiculescu M.** (sub redacția). Medicina generală vol. I, Ed. Medicală, București 1990.